

УДК 336.71

Консолідований нагляд: зарубіжний та вітчизняний досвід

Миненко Л.М.

аспірант

Сумського державного університету,
заступник начальника відділу
Департаменту банківського нагляду
Національного банку України

У статті розкрито сутність консолідованого нагляду та узагальнено основні міжнародні документи, які визначають порядок його застосування. Досліджено моделі консолідованого банківського нагляду зарубіжних країн та повноваження наглядових органів. Систематизовано основні принципи організації та здійснення консолідованого нагляду. Досліджено напрями розвитку консолідованого нагляду в Україні та проблеми його практичного застосування.

Ключові слова: консолідований нагляд, наглядовий орган, принципи, повноваження.

Миненко Л.Н. КОНСОЛИДИРОВАННЫЙ НАДЗОР: ЗАРУБЕЖНЫЙ И ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ ОПЫТ

В статье представлена сущность консолидированного надзора и обобщены основные международные документы, определяющие порядок его применения. Исследованы модели консолидированного банковского надзора зарубежных стран и полномочия надзорных органов. Систематизированы основные принципы организации и проведения консолидированного надзора. Исследованы основные направления развития консолидированного надзора в Украине и основные проблемы его практического применения.

Ключевые слова: консолидированный надзор, надзорный орган, принципы, полномочия.

Minenko L.M. CONSOLIDATED SUPERVISION: FOREIGN AND DOMESTIC EXPERIENCE

The article presents the essence of consolidated supervision and summarizes the main international instruments of its application. Foreign models of consolidated banking supervision and powers of the Supervisory authorities were investigated. The principles of organization and conduct of consolidated supervision were also systemized. The paper studies main directions of the development of consolidated supervision in Ukraine and, problems of its application.

Keywords: consolidated supervision, Supervisory authority, principles, powers.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Необхідність налагодження ефективного банківського нагляду, у тому числі консолідованого, визначається великою кількістю чинників, що залежать від рівня розвитку фінансової системи країни і потребують урахування в контексті вітчизняного досвіду. До ключових проблем налагодження системи консолідованого нагляду у вітчизняних умовах можна віднести: недостатньо ефективного виконання банками своїх функцій на ринку, негативні тенденції розвитку банківської системи держави протягом останніх років, необхідність удосконалення регуляторних підходів до консолідованого нагляду. Вивчення передового зарубіжного досвіду для подальшого вироблення нових стандартів консолідованого банківського нагляду в Україні, що були б зорієнтовані на попередження криз у діяльності банківських груп, є надзвичайно актуальним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед вітчизняних та зарубіжних науковців,

що досліджували проблематику консолідованого банківського нагляду, найбільш вагомі результати були отримані Башлаєм С.В. [2; 3], Болгар Т.М. [4], Дубковим С. [6], Клапківим Ю.М. [8], Коваленко М. [9], Веберром А. [20] та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основна мета статті полягає в узагальненні зарубіжного та вітчизняного досвіду щодо проблем консолідованого банківського нагляду та напрацюванні пропозицій стосовно його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах розвитку світової економіки банківські системи повинні бути стійкими, конкурентоспроможними, здатними без загрози для національних інтересів інтегруватися у світовий банківський простір. Нині банківська система України перебуває в процесі становлення щодо поступового інтегрування в глобальне банківське середовище.

В Україні з 2011 р. розпочато формування нагляду за банківськими групами на консолі-

дованій основі. Так, Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо нагляду на консолідованій основі» від 19.05.2011 № 3394 (далі – Закон) були внесені зміни до таких законів України:

– «Про банки і банківську діяльність» (ст. ст. 2, 9, 56, 67, 69, 72, 73);

– «Про Національний банк України» (ст. ст. 7, 55, 57, 67);

– «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» (ст. ст. 1, 16, 22, 40).

Цілями прийняття зазначеного Закону були:

– необхідність удосконалення системи регулювання фінансової діяльності та наглядових підходів шляхом запровадження на законодавчому рівні вимог щодо виявлення, аналізу та обмеження ризиків, на які наражається фінансова установа внаслідок участі у фінансовій групі. Це сприятиме забезпеченню стабільності фінансової системи та посиленню захисту інтересів вкладників банків та інвесторів фінансових установ;

– забезпечення виконання Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу»;

– забезпечення виконання Програми економічних реформ на 2010–2014 рр., одним з етапів якої було впровадження нагляду на консолідованій основі в Україні;

– виконання Україною зобов'язань, передбачених Меморандумом про економічну та фінансову політику в рамках спільної з Міжнародним валютним фондом програми «Стенд-бай».

Цим Законом були розмежовані повноваження державних регуляторів, і сьогодні Національний банк України здійснює нагляд за банківськими групами на консолідованій основі (визначення банківської групи наведено у ст. 2 Закону України «Про банки і банківську діяльність»), Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку здійснюють нагляд на консолідованій основі за небанківськими фінансовими групами.

Основними положеннями Закону було встановлено:

– порядок здійснення нагляду на консолідованій основі;

– вимоги до фінансових груп, учасників таких груп;

– відповідальність за недотримання вимог законодавства щодо нагляду на консолідова-

ній основі, а також визначений порядок співпраці між державними регуляторами, а також з відповідними органами нагляду інших держав.

Законодавством також був установлений дворічний перехідний період для приведення учасниками банківських та небанківських фінансових груп показників своєї діяльності у відповідність до вимог законодавства.

На виконання норм зазначених законів Національним банком України прийнято: Положення про порядок ідентифікації та визнання банківських груп, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 09.04.2012 № 134, Положення про порядок регулювання діяльності банківських груп, затверджене Постановою Правління Національного банку України від 20.06.2012 № 254, та схвалені зміни до Методичних рекомендацій

щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України від 21.06.2012 № 255 та до Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України від 02.08.2004 № 361, що внесені Постановою Правління Національного банку України від 21.06.2012 № 255.

Слід зазначити, що запровадження консолідованого банківського нагляду є надзвичайно важливим елементом наглядових функцій Національного банку України.

Банківський нагляд на консолідованій основі – це нагляд, що здійснюється Національним банком України за банківською групою з метою забезпечення стабільності банківської системи та обмеження ризиків, на які наражається банк внаслідок участі в банківській групі, шляхом регулювання, моніторингу та контролю ризиків банківської групи у визначеному Національним банком порядку. [1].

Міжнародною правовою основою для здійснення консолідованого банківського нагляду є:

– Регламент (ЄС) № 575/2013 Європейського Парламенту та Ради ЄС від 26 червня 2013 р. щодо пруденційних вимог для кредитних організацій та інвестиційних фірм;

– Директива 2013/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС від 26 червня 2013 р. про доступ до діяльності кредитних організацій і пруденційного нагляду щодо кредитних організацій та інвестиційних;

– Базельська угода, Базельські принципи.

Багато країн – членів Європейського економічного співтовариства, а також США, Канада, Австралія, Казахстан, Таджикистан у межах

країни застосовують власні закони та порядки, що визначають процес контролю банків на консолідованій основі.

Аналіз документів міжнародного досвіду засвідчив, що основні принципи консолідованого банківського нагляду були закладені в зазначених вище документах, які згодом, ураховуючи практичний досвід їх застосування, постійно вдосконалюються країнами Європейського економічного співтовариства.

Враховуючи досвід зарубіжних країн, загальна оцінка показників консолідованого нагляду базується на аналізі кількісних та якісних показників. При цьому дана оцінка опирається на низку джерел інформації. Кількісний консолідований аналіз є обов'язковим згідно із законодавством ЄС, що включає оцінку елементів банківських операцій. У щоквартальних звітах об'єднуються дані активів, пасивів та позабалансових позицій, що дає відповідальній особі банківської групи змогу здійснювати стандартний нагляд за всією групою.

Здійснення наглядовими органами кількісного аналізу є однією з ключових рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду. Згідно з нормативними документами Базеля, консолідований нагляд за фінансовими групами є основним елементом загального процесу банківського нагляду [19].

Так, відповідно до Основних принципів ефективного банківського нагляду, Базель окремо виділяє Принцип 12 «Консолідований нагляд», в якому встановлюється вимога щодо нагляду за банківськими групами на консолідованій основі.

Крім того, саме консолідація є основою для формування сучасного ефективного механізму використання ризик-орієнтованого нагляду.

При цьому процес консолідованого нагляду, що застосовується для оцінки фінансового стану та витривалості певної банківської групи чи окремо банку-учасника, відрізняється з огляду на національні особливості фінансового сектора, його масштаби та напрями розвитку.

Процес нагляду за міжнародними банківськими групами здійснюється згідно з принципами, узагальненими Базельським комітетом. Основними принципами консолідованого банківського нагляду є [15]: попередні умови для ефективного банківського нагляду; ліцензування і структура; ліцензуючий орган повинен мати право встановлювати критерії і відхиляти заявки на заклади, які не відповідають установленим стандартам; банківський нагляд повинен мати повноваження щодо розгляду і

відхилення будь-яких пропозицій із передачі власності або контрольних пакетів акцій в існуючих банках іншим сторонам; банківський нагляд повинен установити реалістичні мінімальні вимоги достатності капіталу для всіх банків; невід'ємною частиною будь-якої системи нагляду є оцінка діяльності банку практик і процедур, що відносяться до надання кредитів і інвестицій; банківський нагляд повинен бути зорієнтований на те, що банки встановлюють і дотримуються адекватної політики, практики і процедур оцінки якості активів і адекватності резервів на можливі втрати; банківський нагляд повинен бути зорієнтований на те, що банки мають інформаційні системи управління, які дають керівництву змогу виявляти концентрації в портфелі.

Якщо розглянути, зокрема, наглядові підходи в США, то еволюція регулятивно-наглядової діяльності, інструменти її нагляду почали розроблятися і застосовуватися практично з часів Великої депресії та банківської кризи в країні, що призвело до появи чотирьох базових підходів до її реалізації (інституційного, функціонального, інтегрованого та змішаного).

Однак незалежно від того, який підхід взято за основу, основні інструменти реалізації наглядових функцій уповноваженими органами різних держав практично однакові і передбачають такі дії [3]: встановлення регулятивних вимог (економічні нормативи діяльності, якість системи корпоративного управління та управління ризиками, вимоги до керівників та ін.) та нагляд за їх дотриманням; постійний дистанційний моніторинг, вивчення звітності та аналіз фінансового стану банку; періодичне проведення тематичних чи комплексних перевірок діяльності банку на місці (інспектування чи проведення щорічних аудиторських перевірок). Варто окремо зазначити, що консолідовані пруденційні звіти повинні подаватися на регулярній основі, щоб полегшити процедуру оцінки фінансової групи. Всі засновники фінансових груп або підгруп та фінансові холдингові компанії зобов'язані подавати зведені дані до наглядового органу: відомість про активи і пасиви; відомість надходжень і витрат; інвестиції; кредити та заборгованість клієнтів; достатність капіталу та ін. Відповідальні особи банківських груп повинні також надати інформацію з питань корпоративного управління групами ризику і внутрішнього контролю.

Основними моделями банківського нагляду в зарубіжних країнах сьогодні є одноосібна, змішана та опосередкована моделі.

Зміст одноосібної моделі полягає у тому, що виняткові повноваження у сфері банківського нагляду та регулювання діяльності банків виконує центральний банк. Ця модель використовуються такими країнами, як Греція, Іспанія, Португалія, Російська Федерація, Румунія, Україна [9].

Коли завдання банківського нагляду виконує спеціалізований орган або орган з участю центрального банку, застосовується змішана модель банківського нагляду. Дана модель застосовуються в таких країнах, як Китай, Норвегія, Фінляндія, Франція.

Для опосередкованої моделі є характерним процес, коли функції банківського нагляду здійснює незалежний спеціалізований орган чи орган за участю Міністерства фінансів, при цьому центральний банк має обмежений вплив на процес. Сюди також належать країни, в яких нагляд за ринком фінансових послуг здійснює один орган. Опосередкована модель застосовується в Австрії, Великобританії, Данії, Німеччині, Швеції.

Слід зазначити, що організаційна структура органів регулювання та нагляду за діяльністю банківських груп у різних країнах також відрізняється. Використовуються такі моделі організації банківського регулювання та нагляду:

1) гібридна модель, або модель «двох вершин», яка передбачає здійснення регулювання та нагляду центральним банком держави разом з іншим державним органом (Франція, Італія, Німеччина, США, Японія);

2) секторна модель – центральним банком держави (Україна, Великобританія, Греція, Іспанія, Португалія, Швейцарія);

3) модель єдиного нагляду – мегарегулятором або органами нагляду, відділеними від центрального банку (Польща, Австрія, Данія, Канада, Норвегія).

Наприкінці 2012 р. голови держав і урядів 27 країн – членів Європейського Союзу ухвалили рішення про створення Європейського банківського союзу, яке набуло чинності з осені 2014 р., що знаменує собою поглиблення європейської фінансової інтеграції, революційну зміну архітектури європейської банківської системи, а також створення єдиного наглядового механізму [6, с. 130].

Гібридна модель, або модель «двох вершин», передбачає розподіл обов'язків наглядових органів на пруденційний нагляд за діяльністю фінансових посередників і на регулювання бізнесу у фінансовій сфері [9].

Варто зазначити, що секторна (інституційна, вертикальна) модель ґрунтується на

чіткому розподілі повноважень зобов'язань і функцій наглядових органів (регуляторів) за окремими секторами – банківським, страховим, фондовим [7, с. 150].

Модель єдиного нагляду базується на концентрації всіх наглядових функцій в єдиному наглядовому органі. Вона охоплює своєю діяльністю всіх суб'єктів, що діють на фінансовому ринку в кожному аспекті їх діяльності [7, с. 150]. Дана модель є найбільш оптимізованою та поширеною у розвинутих країнах ЄС. Окрім того, багато європейських країн протягом останніх років відмовились від секторної моделі нагляду на користь моделі єдиного нагляду.

При цьому спостерігається залежність між рівнем концентрації банківського капіталу країни та моделлю нагляду. Так, чим більший ступінь зосередження банківського капіталу, тим більш виправданим є застосування моделі єдиного нагляду (консолідованої моделі).

Протягом останніх років на міжнародному рівні формується тенденція до розширення обсягів повноважень центральних банків окремих держав у сфері банківського нагляду. Налагодження умов взаємодії між Центральним банком та наглядовим органом реалізується на основі меморандумів про взаєморозуміння, створення комітетів, підписання угод про співпрацю.

Так, на сьогодні у багатьох європейських країнах уже створено єдиний регулятор фінансового сектора, зокрема в Австрії, Данії, Німеччині, Словаччині, Швейцарії, Франції та ін.

Здійснення контролю над банками на консолідованій основі в багатьох європейських країнах здійснюється на основі єдиних законодавчих норм, які закріплені в директивах та регламентах і є обов'язковими до виконання всіма учасниками ринку. Водночас кожен регулятор країни – члена ЄС може приймати власні регулятивні акти, які складаються з урахуванням національних особливостей функціонування фінансового ринку, однак такі правила можуть містити більш слабкі вимоги, ніж передбачено в директивах та регламентах Європейського центрального банку.

Наприклад, розглянемо досвід Франції. Так, під час здійснення консолідованого нагляду за установами/групами установ Банк Франції керується Регламентом 575/2013 від 26 червня 2013 р. щодо оцінки ризиків установ та регулювання потреби у власному капіталі.

За великими банківськими групами, що вважаються «важливими», нагляд на консолідованій основі здійснює ЄЦБ (узгодження,

постійний контроль і інспектування). Критерії, які визначають установи як «важливі»:

- загальний баланс – більше 30 млрд. євро;
- загальні активи більше – 20% від ВВП країни і понад 5 млрд. євро;
- три перші установи кожної країни Євросоюзу;
- філії банків у кількох державах Євросоюзу і загальні транскордонні активи або пасиви яких більше 20% від загального балансу;
- бенефіціари прямої державної фінансової допомоги Стабілізаційного європейського механізму.

За «менш важливими» установами нагляд здійснює Банк Франції (ACPR) під контролем і в рамках, визначених ЄЦБ, через спільні наглядові команди (JST), які почали працювати з листопада 2014 р. JST проводять зустрічі щомісячно та ведуть активні комунікації з наглядовими органами країн Євросоюзу. Крім того, у будь-який момент ЄЦБ може взяти на себе обов'язок прямого нагляду за певною кредитною установою.

На сьогодні в Європейському Союзі налічується 120 банківських груп, які консолідують 1 200 фінансових установ, у тому числі у Франції 10 банківських груп, які консолідують 332 фінансові установи.

Нагляд на консолідованій основі здійснюється відповідно до нормативного акту ЕВА № EU/680/2014 від 16.04.2014. Установи подають до регуляторів відповідну консолідовану щоквартальну звітність на підставі даних

COREP (щодо платоспроможності) та FINREP (інша звітність).

Нагляд за фінансовими конгломератами у Франції знаходиться лише на стадії запровадження. Консолідована звітність фінансовими конгломератами подається один раз на рік, схожа за наповненням до звітності банківських груп та включає звітність щодо пов'язаних осіб.

Стосовно моделі нагляду в Україні, то нині наявна так звана «секторна», трирівнева модель регулювання та нагляду за фінансовим сектором. Відповідно до цієї моделі, Національний банк України здійснює регулювання та нагляд за банківськими установами, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг в Україні здійснює регулювання та нагляд за небанківськими фінансовими установами, а Державна комісія з цінних паперів і фондового ринку – за ринком фінансових послуг.

Протягом 2012–2015 рр. Національним банком України проводилася робота щодо виявлення банківських груп (рис. 1).

Статистичні дані щодо ідентифікації банківських груп свідчать, що офіційно визнаними банківськими групами в Україні було від 12 до 19 консолідованих фінансово-кредитних установ (рис. 1). Водночас ще від 3 до 10 банківських груп знаходилися в процесі ідентифікації Національним банком України.

Протягом 2013 р. відповідальна особа банківської групи щоквартально (у тестовому режимі) надавала до Національного банку

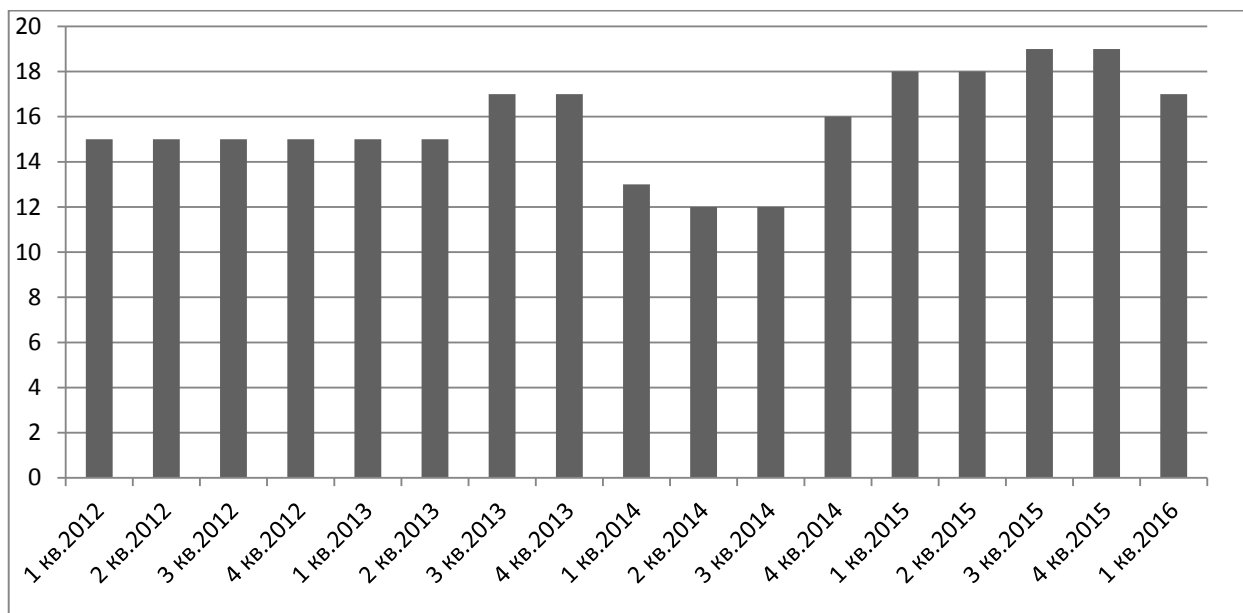

Рис. 1. Кількість банківських груп в Україні

Джерело: систематизовано автором за даними Національного банку України

України звіти про фінансові результати всієї групи. Із січня 2014 р. такі звіти подаються на регулярній основі.

Проте останнім часом проходить дискусія стосовно доцільності запровадження комплексного підходу до регулювання фінансового ринку в Україні шляхом нагляду переходу від секторної моделі нагляду до моделі єдиного нагляду/створення мегарегулятора.

Впровадження моделі єдиного нагляду в Україні може стати основою консолідації та уніфікації системи консолідованого нагляду, скорочення кількості регуляторних та контролюючих органів на ринках небанківських фінансових послуг, підвищення ефективності державної регуляторної політики, забезпечення конкуренції на фінансовому ринку, активізації розвитку ринків небанківських фінансових послуг.

Для здійснення такого реформування необхідно насамперед чітко визначити основні напрями фінансової політики держави у цій сфері; урегулювати на законодавчому рівні основні положення нагляду та уніфікувати

їх; на наступному етапі – здійснити наближення регуляторних механізмів різних органів нагляду в єдиний консолідований механізм; перейти на єдину фінансову звітність; підвищити загальний рівень відповідальності та вимоги до консолідованого органу.

Висновки з цього дослідження. Враховуючи зарубіжний досвід, основою організації консолідованого нагляду є: організація системи контролю та нагляду за діяльністю фінансових установ, нагляд за дотриманням нормативних та законодавчих вимог із метою запровадження ризик-орієнтованого консолідованого нагляду.

Більшість органів, що здійснюють регулювання, опираються на законодавчі положення або меморандуми про співпрацю. Перспективними умовами для покращання консолідованого банківського нагляду у вітчизняних умовах має стати поступове запровадження системи єдиного регуляторного механізму для здійснення консолідованого нагляду за банківськими та небанківськими фінансовими установами.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Банківський нагляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123147.
2. Башлай С.В. Еволюція міжнародного законодавства та зарубіжний досвід нагляду на консолідованій основі / С.В. Башлай // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. тез доповідей XIV Всеукраїнської науково-практичної конференції (27–28 жовтня 2011 р.) : у 2-х т. – Суми : УАБС НБУ, 2011. – Т. 2. – С. 21–22.
3. Башлай С.В. Методологічні засади нагляду на консолідованій основі за діяльністю банків в Україні / С.В. Башлай, О.І. Подоляка // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2013. – Вип. 37. – С. 16–28 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/pprbsu_2013_37_4.pdf.
4. Болгар Т.М. Формування системи банківського нагляду в Україні відповідно принципам Базельського комітету / Т.М. Болгар // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – Суми : УАБС НБУ, 2006. – Т. 18. – С. 222–227.
5. Базельські принципи ефективного нагляду // Фінансовий ринок України. – 2008. – № 7–8. – С. 27.
6. Дубков С. Еволюція надзора за діяльністю банків во второй половине XX – начале XXI вв. / С. Дубков // Банкаўскі веснік. – 2009. – № 34. – С. 14–20.
7. Жежерун Ю.В. Зарубіжний досвід забезпечення безпеки банківської діяльності / Ю.В. Жежерун // Збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні питання безпеки фінансової системи держави» (Харків, 21 лютого 2014 р.). – Х. : ХНУВС, 2014. – С. 129–133.
8. Клапків Ю.М. Формування інтегрованого нагляду за міжсекторною діяльністю фінансових інституцій / Ю.М. Клапків // Інноваційна економіка. – 2010. – № 2. – С. 150.
9. Коваленко М. Удосконалення організаційної структури банківського нагляду в Україні / М. Коваленко // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2012. – № 2. – С. 115–123.
10. Концепції консолідованого нагляду за діяльністю учасників небанківських фінансових груп : Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 07.06.2012 № 795 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KL120447.html.
11. Мегарегулятор: за и против [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bankir.ru/news/article/1143420>.
12. Могильницька М.П., Воробець Х.Б. Правові та організаційні проблеми нагляду за діяльністю банківських груп в Україні / М.П. Могильницька, Х.Б. Воробець // Фінансовий простір. – 2015. – № 2(18). – С. 88–93.

13. Науменкова С.В. Система регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн : [навчальний посібник] / С.В. Науменкова, В.І. Міщенко. – К. : Центр наукових досліджень НБУ, Університет банківської справи НБУ, 2010. – 170 с.

14. Пистогов Є.А. Щодо запровадження нагляду на консолідованій основі Національним банком України / Є.А. Пистогов // Форум права. – 2010. – № 2. – С. 382–387.

15. Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : збірник наукових праць [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/10317/1/pprbsu_v37.pdf.

16. Про внесення змін до деяких законів України (щодо нагляду на консолідованій основі) : Закон України від 19 травня 2011 р. № 3394-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 47. – С. 533.

17. Швець Н.Р. Теоретико-методологічні засади сучасного банківського нагляду / Н.Р. Швець // Науковий огляд. – 2015. – № 7(17). – С. 1–14.

18. Regulatory Consolidation & Consolidated Supervision: Regulatory approach, Examples and Case Studies using Germany and UK as points of comparison [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pptfilesearch.com/single/36929/kein-folientitel>.

19. Consultative Document Core Principles for Effective Banking Supervision Issued for comment by 20 March 2012 December 2011 Basel Committee on Banking Supervision [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bis.org/publ/bcbs213.pdf>.

20. Baldwin V. Consolidated Supervision: Managing the Risks in a Diversified Financial Services Industry June 2001.

21. Weber A. Reform of Financial Supervision & Regulation in Europe. Institute of International and European Affairs 10 March 2010. – Dublin. – 8 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.iiea.com.